

ὀφείλουσι νὰ ᾔναι ἐνάρετοι καὶ ὡς χριστιανοί, καὶ ὡς μέλη κοινωνίας ἐλληνικῆς, καὶ νὰ μὴ καταδέχωνται ποτὲ, διότι εἶναι πτωχοί, νὰ γίνωνται καὶ ἀξιοκαταφρόνητοι· τὸ ἐναντίον μάλιστα, ἡ ἀρετὴ πρέπει νὰ λάμπη καλῆτερα ὑπὸ τὴν πτωχικὴν στέγῃ, τὴν ἀνέφελον καὶ καθαράν ἀπὸ τῆς ὀμίχλης τῆς τρυφῆς, καὶ τοῦ καπνοῦ τῆς φαντασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Καθήκοντα πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Δικαιοσύνη.

Πρώτη τῶν κοινωνικῶν ἀρετῶν εἶναι ἡ δικαιοσύνη (1), ἥτις προσάξει ἡμᾶς νὰ δίδωμεν κατὰ πάντα εἰς ἕκαστον τὸ ἀνήκον εἰς αὐτὸν (2), καὶ νὰ μεταχειρίζωμεθα τοὺς ἄλλους πρὸς τὰ καλὰ, ὡς θέλομεν καὶ οἱ ἄλλοι νὰ μεταχειρίζονται ἡμᾶς. Τοῦτο εἶναι ἀξίωμα καὶ βάσις τοῦ νόμου, ὃν ὁ Θεὸς ἐνεχάραξεν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ παρῇ αὐτὸν ἀτιμωρήτως, ἢ τοῦλάχιστον χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ τὰς ἐσωτερικὰς ἐπιπλήξεις τῆς συνειδήσεως, αἵτινες εἶναι ἡ ἄφευκτος φυσικὴ τιμωρία τῆς παρανομίας.

Θεωρεῖται δὲ μερικώτερον ἡ δικαιοσύνη διττῶς· ἂ. λέγεται δικαιοσύνη διανεμητικὴ, καθ' ἣν δηλαδὴ πρέπει νὰ διανέμονται ἀναλόγως πρὸς τὴν ἱκανότητα καὶ τὰ κοινωφελῆ προτερήματα ἑκάστου, αἱ ἀξίαι, αἱ τιμαί, αἱ πολιτικαὶ ἐπιστάσεις, τὰ κοινὰ ἀγαθὰ, τὰ βραβεῖα, καὶ πάλιν αἱ ποιναί, ἀναλόγως πρὸς τὰς παρανομίας. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς δικαιοσύνης ἀνήκει ἐξαίρετως εἰς τοὺς ἡγεμόνας, τοὺς ἄρχοντας, τοὺς κριτὰς, καὶ ἄλλους τοιοῦτους, ἐμπιστευομένους πολιτικὴν ἐξουσίαν. β'. εἶδος εἶναι ἡ λεγομένη συναλλάγματικὴ δικαιοσύνη, ἥτις προσάπτει νὰ ἀποδίδωμεν ἐν τοῖς συναλλάγμασιν εἰς ἕκαστον τὸ δίκαιον· διότι ὁ Θεὸς δὲν ἔδωκεν εἰς τοῦτον μὲν ἄλλην φύσιν, εἰς ἐκεῖνον δὲ ἄλλην, ὥς τε ὁ εἶς νὰ ἀπαιτῇ παρὰ τῶν ἄλλων νὰ φυλάττωνται τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ νὰ παραβαίνει τὰ τῶν ἄλλων (3). Τὰ ἀγα-

(1) Κρατίστη τῶν ἀρετῶν εἶναι δοκεῖ ἡ δικαιοσύνη, καὶ οὐθ' ἔσπερος οὔτε ἔφρος οὔτω θνηστος. (Ἀριστοτέλ. Εὐδῆμ. Βιβλ. ε'. Κεφ. ε')

(2) Καὶ ἡ μὲν δικαιοσύνη ἕξις ἐστὶ, καθ' ἣν ὁ δίκαιος λέγεται πρακτικὸς κατὰ προαίρεσιν τοῦ δικαίου, καὶ διανεμητικὸς καὶ αὐτῷ πρὸς ἄλλον, καὶ ἐτέρῳ πρὸς ἑαυτὸν· οὐχ οὕτως, ὥστε τοῦ μὲν αἵρετοῦ πλέον αὐτῷ, ἔλαττον δὲ τῷ πλησίον· τοῦ βλαβεροῦ δ' ἀνάπαλιν, ἀλλὰ τοῦ ἴσου τοῦ κατ' ἀναλογίαν. (Ἀριστοτέλ.. Ἠθικ. ε'. Κεφ. ε').

(3) Δικαιοσύνης δ' ἐστὶ τὸ διανεμητικὸν εἶναι τὸ κατ' ἀξίαν, καὶ σώζειν τὰ πάτρια ἔθνη καὶ τὰ νόμιμα· καὶ τὸ σώζειν τοὺς γεγραμμένους νόμους, καὶ τὸ ἀ-